

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier och ändring av 6 § lagen om studiestöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier. Det föreslagna systemet skapar bättre ekonomiska möjligheter för långtidsarbetslösa att delta i en längre, frivillig utbildning som främjar yrkesfärdigheterna och förbättrar deras möjligheter att återvända till arbetsmarknaden. Förslaget är den första fasen i ett system som syftar till att på vissa villkor ge personer som länge varit i arbetslivet en möjlighet att få ett bättre utkomstskydd för vuxenstudier än tidigare. Lagförslaget gäller sådana långtidsarbetslösa som påbörjar sina studier under läsåret 1997-98.

Utbildningsstödet för långtidsarbetslösa är till sin natur ett separat program för viss tid, vars genomförande ger sådan information om bl.a. de arbetslösas vilja att utbilda sig som behövs för den fortsatta beredningen. När det gäller de fortsatta åtgärderna för utvecklande av utkomstskyddet inom vuxenutbildningen kommer bl.a. principerna för finansieringen och avgränsningarna i fråga om utbildningens innehåll att avgöras separat.

I propositionen föreslås att en långtidsarbetslös som arbetat på arbetsmarknaden i lönearbete eller som företagare i minst 12 år skall ha rätt till en förmån som står på samma nivå som utkomstskyddet för arbetslösa eller arbetsmarknadsstödet under den tid han eller hon deltar i frivillig utbildning som främjar yrkesfärdigheterna. Arbetshistorien skall granskas för de 18 år som föregår den tidpunkt då utbildningen inleds. Utbildningen skall ske på heltid, leda till examen och omfatta minst 20 studieveckor. Det skall

vara möjligt att fortsätta sådana studier för lägre eller högre högskoleexamen som avbrutits före arbetslösheten. Det skall vara möjligt att fullgöra grundskolans lärokurs eller slutföra gymnasiets lärokurs, om avsaknaden av dem utgör ett hinder för sysselsättning eller deltagande i yrkesutbildning. Också yrkesinriktad tilläggsutbildning omfattande minst 30 studieveckor samt specialiseringsstudier av motsvarande omfattning som ordnas vid yrkeshögskolor och universitet skall berättiga till stöd.

Förmån skall kunna betalas i högst två år, dock högst till den 31 december 1999. Folkpensionsanstalten och de arbetslöshetskassor som avses i lagen om arbetslöshetskassor skall sköta beviljandet och utbetalningen av förmånen, som i sin helhet finansieras med statsmedel.

I syfte att främja permanent sysselsättning skall arbetsförvaltningen förbereda sig för att vid behov med sysselsättningsstöd erbjuda den som saknat yrkesinriktad utbildning och som har avlagt en yrkesinriktad grundexamen möjlighet till arbete.

Det föreslås att i lagen om studiestöd skall göras de ändringar som föranleds av propositionen.

I statsbudgeten för 1997 har under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel reserverats 300 milj. mk för betalning av förmåner och under undervisningsministeriets huvudtitel 337 milj. mk för finansiering av utbildningsplatser.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 1997. Lagarna skall tillämpas på utbildning som börjar efter att dessa trätt i kraft och senast den 31 juli 1998.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

| | |
|---|----|
| PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL | 1 |
| ALLMÄN MOTIVERING | 3 |
| 1. Nuläge | 3 |
| 1.1. Lagstiftning och praxis | 3 |
| 1.1.1. Frivillig vuxenutbildning | 3 |
| 1.1.2. Arbetskraftspolitisk vuxenutbildning | 4 |
| 1.1.3. Utkomstskydd för arbetslösa och studier | 5 |
| 1.1.4. Arbetsmarknadsstöd och studier | 5 |
| 1.2. Den internationella utvecklingen | 6 |
| 1.3. Nuläge | 8 |
| 1.3.1. Missförhållanden | 8 |
| 1.3.2. Regeringens beslut | 9 |
| 2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen | 9 |
| 2.1. Inledning | 9 |
| 2.2. De långtidsarbetslösas bakgrund | 9 |
| 2.3. Utbildningsutbudet | 11 |
| 2.4. De viktigaste förslagen | 12 |
| 2.5. Sysselsättningsstöd | 13 |
| 3. Propositionens verkningar | 14 |
| 3.1. Ekonomiska verkningar | 14 |
| 3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal | 14 |
| 4. Beredningen av propositionen | 15 |
| DETALJMOTIVERING | 16 |
| 1. Lagförslagen | 16 |
| 1.1. Lagen om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier | 16 |
| 1.2. Lagen om studiestöd | 20 |
| 2. Närmare bestämmelser | 20 |
| 3. Ikraftträdande | 21 |
| LAGFÖRSLAGEN | |
| 1. Lag om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier | 22 |
| 2. Lag om ändring av 6 § lagen om studiestöd | 26 |
| BILAGA | |
| Parallelltext | |
| 2. Lag om ändring av 6 § lagen om studiestöd | 27 |

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

På basis av ansvaren för finansiering och anordnande indelas den yrkesinriktade vuxenutbildningen i frivillig vuxenutbildning, personalutbildning och arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Den frivilliga utbildningen anordnas inom undervisningsministeriets förvaltningsområde. Beträffande finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992) gäller vad som stadgas i lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (1138/1996) samt i statsbudgeten. Den frivilliga utbildningen består av grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning. Frivillig utbildning baserar sig på att personerna frivilligt söker sig till den och på deras fria val. Å andra sidan stöder den individernas möjligheter att oberoende av arbetsgivare utvecklas i ett yrke eller på annat sätt. Personalutbildningen är en utbildning som arbetsgivarna ordnar för sina arbetstagare. Till största delen är den fortbildning som varar en kortare tid. Arbetsgivarna svarar för de kostnader som förändras av personalutbildningen. För studerande betraktas utbildningstiden som en tid som kan jämföras med arbete för vilken de i allmänhet får lön. Den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen planeras och anskaffas av arbetskraftsmyndigheterna. Arbetsförvaltningen väljer också studerande till utbildningen.

1.1.1. Frivillig vuxenutbildning

Allmänt

Vuxenutbildning som finansieras av undervisningsministeriet benämns frivillig utbildning. Benämningen har sitt ursprung i två omständigheter: Den som finansierar utbildningen skapar genom sina beslut ett utbildningsutbud som medborgarna kan utnyttja på eget initiativ och befattar sig inte med vem som väljs till utbildningen. Å andra sidan är den frivilliga utbildningen avsedd

uttryckligen för personer som själva vill förbereda sig för förändringarna i samhället och arbetslivet eller annars förbättra sin kompetens på egna villkor.

Bakom frivilliga studier ligger sig individens beslut, motivation och engagemang. Som utgångspunkt står individuella och differentierade utbildningsbehov. Var och en bedömer själv vilka åtgärder som behövs och fattar beslut om dem. I allmänhet betalar deltagaren själv de avgifter som hänförs till utbildningen. I många fall är självvald den bästa beskrivningen på frivillig utbildning.

Frivilligheten innebär i denna proposition att en långtidsarbetslös har möjlighet att själv välja bland de studier som berättigar till utbildningsstöd, inom ramen för ett utbud ämnat att rätta till brister i grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning samt allmänbildande utbildning som är så omfattande som möjligt och bäst lämpat för honom.

Strukturen hos utbildningen, utbildningsutbudet och examenssystemen har utvecklats så att de svarar mot förändringarna i arbetslivet och utbildningsbehoven hos vuxna. I enlighet med planen för utvecklande av utbildningen och forskningen vid högskolorna är strävan att en fjärdedel av utbudet på sådan allmänbildande utbildning, yrkesutbildning och utbildning på högskolenivå som leder till examen och som ges efter grundskolan skall inriktas på grundutbildning och omskolning för vuxna. Utbudet på tilläggsutbildning för vuxna och annan motsvarande utbildning som kompletterar examenssystemet har utvidgats och i allt högre grad inriktats på långvarig fortbildning.

I enlighet med principen om frivillighet skall de långtidsarbetslösa vara villiga att delta i samt söka in och antas till den eftersträvar utbildningen. De skall uppfylla urvalskriterierna samt de bestämmelser som gäller deltagande i studierna och studieframgången. Bl.a. med hänsyn till kvaliteten på utbildningen och integrationsprinciperna är avsikten inte att inrätta utbildningsgrupper som är avsedda enbart för långtidsarbetslösa.

Att de långtidsarbetslösa skall studera tillsammans med andra studerande utgör en del av sysselsättningsstrategin.

Utkomstskydd för heltidsstuderande

Om en arbetslös börjar studera inom en frivillig utbildning på heltid, överförs han eller hon från utkomstskyddet för arbetslösa till studiestödet. Enligt lagen om studiestöd (65/1994) är en studerande berättigad till studiepenning. För en högskolestuderande är studiepenningens belopp 1 540 mk och för studerande vid någon annan läroanstalt 1 270 mk per månad. Om studeranden har fyllt 30 år innan studierna inleds, kan han vara berättigad till vuxenstudiepenning, förutsatt att vissa tilläggsvillkor uppfylls. Vuxenstudiepenningen är 25 procent av nivån på studerandens fasta inkomster per månad, dock högst 2 800 mk och minst 1 570 mk i månaden. För en person som varit arbetslös i mer än ett år bestäms nivån på vuxenstudiepenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa, och då beviljas vuxenstudiepenning enligt minimibeloppet. Vid sidan av studiepenningen och vuxenstudiepenningen är studeranden berättigad till statsborgen för studielån. Lånet är 1 300 mk i månaden för den som får studiepenning och 1 800 mk i månaden för den som får vuxenstudiepenning. Studiestöd betalas enbart för studiemånaderna. Den som p.g.a att arbetsgivaren av ekonomiska skäl eller produktionskäl tvingats minska på arbetskraften eller p.g.a att arbetsgivaren har upphört med verksamheten har blivit uppsagd kan utöver studiestöd få avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg, om han har fyllt 30 år då han förlorar sin arbetsplats och om han påbörjar utbildningen inom två år efter att arbets- eller tjänsteförhållandet upphört. Utbildnings- och avgångsbidragets fonden beviljar och betalar avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg.

1.1.2. Arbetskraftspolitisk vuxenutbildning

Allmänt

Arbetskraftspolitisk vuxenutbildning är en vuxenutbildningsform som administreras av arbetsministeriet. Den grundar sig på lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990), som trädde i kraft vid ingången

av år 1991. År 1996 påbörjade drygt 119 000 personer en arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. För anskaffning av utbildning användes 1 065 milj. mk och för studerandenas utkomst 1 219 milj. mk.

Syftet med den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen (arbetskraftsutbildningen) är att främja och upprätthålla efterfrågan och utbudet på arbetskraft på arbetsmarknaden samt att bekämpa arbetslösheten och avhjälpa bristen på arbetskraft. Planeringen och verkställigheten av arbetskraftsutbildningen baserar sig på regionala utvecklingsstrukturer. Beslutsfattandet har förts nära när- och företagskunderna i syfte att genom utbildningen snabbt och effektivt kunna bemöta kvantitativa, kvalitativa och regionala förändringar och behov i arbetslivet.

Arbetskraftsutbildningen är en yrkesutbildning som har planerats främst för arbetslösa eller personer som hotas av arbetslöshet. Dessa grupper utgör knappt 90 procent av dem som påbörjat utbildningen. Utbildningen består till största delen av vidareutbildning och fortbildning (47,3 procent). Grundutbildningens och omskolningens andel uppgår till 10,3 procent. År 1996 omfattade utbildningen i genomsnitt 4,1 månader men längden varierar märkbart, allt från några veckor till drygt ett år. En del av utbildningen leder till examen, till en del av examen eller till någon annan erkänd behörighet eller till ett certifikat. Strävan är att inrikta utbildningen så, att den stöder den ekonomiska återhämtningen och ökningen av antalet arbetsplatser. Viktiga metoder är här bl.a. utvecklingsutbildning och företagartutbildning för små och medelstora företag. En del av utbildningen har genomförts som s.k. samupphandlingar i samarbete med företag.

En annan viktig satsning är att förebygga långtidsarbetslöshet och effektivisera de långtidsarbetslösas möjligheter att återvända till arbetslivet. År 1996 inledde ca 20 000 långtidsarbetslösa en arbetskraftsutbildning, vilket utgör 16,6 procent av alla nya studerande. För långtidsarbetslösa, personer med handikapp och andra som har svårt att få arbete ordnas vägledande utbildning, som syftar till att bygga upp en individuell karriärplan, som studeranden själv förbinder sig att följa. Allt oftare har utbildningen integrerats som ett led i en större åtgärdshelhet. De individuella enheterna kan bestå av flera åtgärder, t.ex. utbildning, rehabilitering,

handledning, rådgivning och stödarbete.

Placeringarna efter utbildningen följer svängningarna i konjunkturläget och har ökat under de senaste åren. Placeringsnivån som följer konjunkturläget har inte förändrats även om målgruppen för utbildningen på många sätt är svårare än under tidigare år p.g.a. att arbetslösheten har varit längre. Trots att volymen har ökats är det fortfarande svårt att bli antagen till en utbildning; knappt hälften av ansökningarna resulterade i att utbildning kunde påbörjas.

Ekonomiska förmåner vid arbetskraftsutbildning

De ekonomiska förmånerna under den tid arbetskraftsutbildningen varar utgörs av utbildningsstöd och arbetsmarknadsstöd samt ersättning för uppehälle och inkvartering. Utbildningsstödet belopp bestäms enligt samma grunder som arbetslöshetsdagpenningen. Berättigad till utbildningsstöd är en studerande som fyllt 17 år och som har uppfyllt arbetsvillkoret enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984) och för vilken maximitiden för erhållande av utkomstskydd för arbetslösa inte har uppfyllts. Utbildningsstödet är en från systemet med utkomstskydd för arbetslösa fristående förmån, vilket innebär att utbildningstiden inte räknas in i maximitiden för utkomstskyddet. Arbetsmarknadsstöd kan betalas till studerande som inte uppfyller arbetsvillkoret eller för vilka maximilängden i fråga om perioden för utkomstskyddet har uppfyllts. Studerande som får utbildningsstöd eller arbetsmarknadsstöd till fullt belopp kan dessutom få ersättning för måltids- och resekostnader. Ersättningen för uppehälle är en skattefri förmån och beloppet är 30 mk per dag. Ersättning för inkvartering kan betalas till en studerande som deltar i en utbildning utanför sin pendlingsregion och som åsamkas extra inkvarteringskostnader. Ersättningen för inkvartering är också en skattefri förmån och beloppet uppgår till 30 mk per dag.

1.1.3. Utkomstskydd för arbetslösa och studier

Arbetslöshetsdagpenning betalas i syfte att trygga en arbetslös arbetssökandes utkomst och ersätta de ekonomiska förlusterna av arbetslöshet. Berättigad till arbetslöshetsdagpenning är en till Arbetskraftsbyrån anmäld, arbetsför arbetslös person som söker heltidsarbete, står till arbetsmarknadens förfogande och inte har kunnat anvisas arbete eller utbildning. Enligt 5 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa är en person som bör betraktas som heltidsstuderande inte berättigad till arbetslöshetsdagpenning. Studier betraktas som studier på heltid när de utgör hinder för att ta emot heltidsarbete. En heltidsstuderande har inte heller rätt till arbetslöshetsdagpenning under ferieperioder. Arbetslöshetsdagpenning kan dock betalas till den som studerar på deltid, t.ex. vid ett vuxengymnasium.

1.1.4. Arbetsmarknadsstöd och studier

Arbetsmarknadsstödet är ett stöd som är avsett att trygga utkomsten för en arbetslös när han söker arbete eller är föremål för arbetskraftspolitiska åtgärder. Med hjälp av stödet främjas den arbetssökandes förutsättningar att söka sig och återvända till arbetsmarknaden. Genom hänvisning av en Arbetskraftsmyndighet kan sysselsättningen för den som får arbetsmarknadsstöd främjas så, att personen deltar i arbetspraktik, arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller yrkesväglednings- och rehabiliteringsåtgärder. Arbetsmarknadsstödet skiljer sig från utkomstskyddet för arbetslösa genom att det utbetalas också under tiden för aktiva arbetskraftspolitiska åtgärder. En person som betraktas som heltidsstuderande är inte berättigad till arbetsmarknadsstöd. Den som får arbetsmarknadsstöd kan således delta i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning med denna förmån. Andra studier på heltid utgör däremot ett hinder för erhållande av arbetsmarknadsstö-

Tabell 1: Den arbetslösas utkomstförmåner som arbetslös, i arbetskraftsutbildning och i frivillig utbildning:

| Som arbetslös | I arbetskraftsutbildning | I frivillig utbildning |
|---|--|---------------------------------------|
| Grunddagpenning 21,5 x 124 mk = 2 666 mk | Grundstöd 21,5 x 170 mk = 3 655 mk | Studiepenning 1 270 - 1 540 mk |
| Arbetsmarknadsstöd 21,5 x 114 mk = 2 451 mk | Arbetsmarknadsstöd 21,5 x 146 mk = 3 139 mk | Studielån 1 300 mk |
| Dagpenning avvägd enligt förtjänsten 21,5 x 213 mk = 4 580 mk | Förtjänststöd 21,5 x 272 mk = 5 848 mk | (Vuxenutbildningstillägg 1 100 mk) |

* I fråga om arbetslöshetsdagpenningarna samt arbetskraftsutbildningen baserar sig siffrorna i tabellen på de faktiska uppgifterna för 1996 (den genomsnittliga stödnivån). Förmånerna för arbetskraftsutbildningen inkluderar också ersättningarna för uppehälle och inkvartering. Vuxenutbildningstillägg betalas endast till de personer som blivit uppsagda av ekonomiska skäl eller av produktionsskäl (även andra specialförutsättningar).

1.2. Den internationella utvecklingen

Allmänt

Stråvan att aktivera de arbetslösa med hjälp av utbildning, arbetserfarenhet och inläring i arbetet är ett viktigt mål i de länder där man har försökt utveckla utbildningssystemen. En nära anknytning till det praktiska arbetslivet har setts som ett medel att locka också dem som inte är motiverade att söka sig till en traditionell form av utbildning vid en läroanstalt. Uppmärksamhet har också fästs vid utbildning av arbetsplatsutbildare. Ett annat gemensamt drag är stråvan att skraddarsy individuella utbildningsprogram för dem som söker sig till en utbildning. Av läroanstalterna krävs allt större resurser att erbjuda tutorverksamhet och utarbeta individuella studieprogram för dem som börjar studera samt beredskap att fullfölja programmen på ett smidigt sätt. Ett tredje drag är att utveckla systemet i form av allmänna stödssystem för vuxenutbildning där även de som arbetar utgör en målgrupp. På så sätt kan utbildningsnivån höjas hos dem som arbetar och å andra sidan får företagen en reserv som kan användas när sysselsättningsmöjligheterna ökar. Samtidigt bryts den onda cirkeln av passivitet hos de arbetslösa.

Danmark

Den grundläggande tanken i Danmark är att det passiva skyddet och de aktiva åtgärderna skall integreras till en helhet. Rätten att erhålla förmåner samt rättigheterna och skyldigheterna att delta i aktiverande åtgärder fastställs noggrant för hela den femårsperiod som utgör maximitiden för det inkomstrelaterade skyddet.

Företagens personalutbildning, systemet med utbildningsledighet, åtgärder som aktiverar arbetslösa samt framför allt utbildnings- och stödsysselsättning har kombinerats samman till ett enda servicepaket för arbetscirkulation. Ett företag kan få statsstöd för att utbilda sina anställda, för att utbilda en vikarie och för en stödd arbetsplats. Den som utnyttjar systemet med utbildningsledighet får ett stöd som är lika stort som det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. År 1995 deltog 29 000 personer i denna cirkulation. Av dessa var 21 000 i arbete och 8 000 var arbetslösa. Erfarenheter har också samlats från regionala centrer för arbetscirkulation som i samarbete med företag, utbildningsanstalter och arbetskraftsmyndigheterna ordnar företagsvisa cirkulationspaket.

Erfarenheterna av systemet har varit rela-

tivt goda. Hälften av företagen har betalat skillnaden mellan altherningsersättningen och lönen för dem som varit utbildningslediga. Företagen anser också att anskaffningen av tilläggutbildning är förmånlig. Systemet har kritiserats för att det gynnar medlemmarna i arbetslöshetskassorna. Därför har regeringen i Danmark uppställt som mål att systemet skall utvecklas så, att utbildningsmöjligheterna skall kunna erbjudas alla arbetslösa. Men det riktas också kritik mot utbildningssystemets verksamhet. Genom regionala och lokala organ på trepartsbasis försöker man förbättra kopplingarna mellan utbildningen och arbetslivet.

Sverige

Som ett led i regeringens sysselsättningsprogram har man i Sverige beslutat att inleda ett särskilt program för att höja kompetensen bland arbetslösa och bland dem som arbetar. Målet är att från början av juli 1997 fram till början av 1999 inrätta sammanlagt 130 000 nya utbildningsplatser av vilka 100 000 skall finnas inom yrkesutbildningen och den allmänbildande utbildningen ("gymnasieskolan") och 30 000 vid högskolorna. Kostnaderna för programmet uppgår till sammanlagt ca 10 milj. svenska kronor, och det finansieras bl.a. genom en höjning av energiskatten och genom vissa sysselsättningspolitiska sparåtgärder.

När programmet verkställs får 25-55-åringarna möjlighet att studera med ett stöd för högst ett studieår. Stödet motsvarar det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa ("a-kassan") eller grundutkomstskyddet för arbetslösa ("kontant arbetsmarknadsstöd"). Berättigade till stödet är de arbetslösa som saknar en utbildning som motsvarar grundskolan eller en behörighet som motsvarar treårig utbildning på mellanstadiet. Också de som arbetar och som har ett minst femårigt arbetsförhållande på heltid eller deltid bakom sig har samma möjlighet, om en långtidsarbetslös som anvisats av arbetsförmedlingen anställs i stället för den person som deltar i utbildning. De som p.g.a. en tidigare kort och/eller bristfällig utbildning har det största behovet av utbildning ges företräde, om efterfrågan på utbildning överstiger utbudet.

Att avsevärt effektivisera yrkesvägledningen och studiehandledningen samt uppgöra in-

dividella studieplaner utgör en viktig del av det rikssvenska programmet. De som med en bristfällig grundutbildning söker sig till utbildning erbjuds möjlighet att komplettera sin allmänbildande utbildning.

Centrala studiestödsnämnden svarar för administreringen av systemet. Programmet omfattar också utvärdering av åtgärderna. Skolmyndigheterna svarar för utvärderingen.

Australien

År 1994 publicerade regeringen i Australien planer för utbildningsutbudet för arbetslösa. Syftet med planerna var att minska arbetslösheten och skapa en bestående ekonomisk tillväxt. För att uppnå målen ansåg regeringen att det behövdes industriell och regional utveckling och en arbetsmarknadsreform samt att arbetskraften måste bli flexiblare och smidigare. Ett särskilt syfte var att koncentrera sig på att återskapa de utsatta arbetslösa, i synnerhet de långtidsarbetslösa, know-how och att sysselsätta dem. Med hjälp av regionala kommittéer försökte man tillämpa programmen lokalt utgående från regionala sysselsättningsbehov.

Programmen i Australien har fokuserats på fyra huvudsakliga mål: betalning av stöd till arbetsgivarna för att de skall sysselsätta, utbilda och ordna arbetsplatser för utsatta arbetstagare, företagsstöd, arbetskraftsutbildning samt tränings- och stödprogram för arbetssökande.

De mest utsatta arbetssökande har fått personlig hjälp och tillhandahållandet av effektiv individuell behandling har ökat. Särskild uppmärksamhet har också fästs vid att undervisa i arbetsökningsprocessen. Kombinationer av sysselsättningsstöd och utbildning har tagits i bruk. I dessa program förbinder sig arbetsgivaren att sysselsätta deltagaren i minst 12 månader och att ge utbildning vid sidan av arbetet. Programmen har blivit populära bland arbetsgivarna eftersom de har kunnat dra nytta av praktklönen och få utbildningsbidrag. Ett lönebidragsprogram avsett för långtidsarbetslösa tillämpas också, vilket syftar till att främja möjligheten att få arbete. I programmet ingår lönebidrag för prövotiden samt tilläggsstöd för sysselsättning i minst 12 månader.

Genom att stöda dem som vill bli företagare har man försökt skapa nya arbetsplat-

ser. I synnerhet ungdomar uppmuntras till att sysselsätta sig själva genom företagsverksamhet. I programmet ingår utbildning i att leda småföretag, färdigheter för driftsledning och planering av affärsverksamhet samt ekonomiskt stöd i sammanlagt 12 månader och stöd av en mentor under det första verksamhetsåret.

1.3. Nuläge

1.3.1. Missförhållanden

Under rådande förhållanden fokuseras samhällets ekonomiska stöd i alltför hög grad på det passiva utkomstskyddet i stället för på försök att förbättra de aktiva sysselsättningsmöjligheterna. Förhållandet mellan förmånsnivåerna och förutsättningarna för att erhålla dem har allt oftare lett till situationer där deltagandet i verksamhet som förbättrar de arbetslösas kompetens på arbetsmarknaden innebär att utkomsten försvagas, vilket gör det svårare att delta i verksamheten. Också enligt principen om livslångt lärande måste de arbetslösa få ökade möjligheter att utbilda sig. Speciellt viktigt är att motivera långtidsarbetslösa att förbättra sin yrkesskicklighet och att trygga deras utkomst under utbildningstiden. Bakom betoningen av livslångt lärande ligger sig synsättet att internationaliseringen, den ekonomiska integrationen, den teknologiska utvecklingen, förändringen av näringslivs- och yrkesstrukturen samt den kraftiga ökningen av informationsarbetets andel leder till att kompetensnivån och de mänskliga resurserna får en allt viktigare roll med tanke på nationella möjligheter att klara sig, företagets ställning i konkurrensen och de enskilda människornas möjligheter. Att arbetslösheten är hög och att det blir allt svårare att förutse den framtida utvecklingen höjer också de krav som ställs på yrkesskickligheten. Det finns ett starkt samband mellan utbildningssystemen samt industrins produktivitet och konkurrensförmåga. Det nationella strategiska valet i Finland har varit att utveckla i samhället med kunnandet. Utbildningens betydelse accentueras och målet är att höja hela befolkningens utbildningsnivå.

Ett av syftena med reformen av utkomstskyddet för arbetslösa är att förskjuta tyngdpunkten från utkomstskyddet till aktiva åtgärder, vilket innebär investeringar i att för-

bättra yrkesskickligheten och arbetsförmågan i stället för att betala det passiva utkomstskyddet för arbetslösa. En förutsättning för att utkomstskyddet skall beviljas är att sökanden står till arbetsmarknadens förfogande. Utkomstskyddet beviljas inte som studiestöd för yrkesinriktad vuxenutbildning på heltid. Ett utbildningsstöd på samma nivå som utkomstskyddet kan betalas endast inom den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen. Även om volymen på arbetskraftsutbildningen har ökat kraftigt p.g.a. den höga arbetslösheten kan bara drygt 50 procent av sökandena påbörja utbildningen. Den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen består till övervägande del av vidareutbildning och fortbildning som är förhållandevis kortvarig; den genomsnittliga längden är 4,1 månader. Den grundläggande yrkesutbildningens andel av arbetskraftsutbildningen överstiger knappt 10 procent. I det nuvarande sysselsättningsläget och på den föränderliga arbetsmarknaden finns det ett klart samband mellan en persons utbildningsbakgrund och risken för att han skall bli arbetslös samt arbetslöshetens varaktighet. Av alla arbetslösa arbetsökande saknar 55 procent en grundläggande yrkesutbildning och för dem som utan avbrott varit arbetslösa i drygt ett år är motsvarande siffra 68 procent.

Att öka utbudet på frivillig utbildning har varit ett led i regeringens sysselsättningsfrämjande åtgärdsprogram på 1990-talet, *Koulutuksella parempaan työllisyyteen* (Bättre sysselsättning genom utbildning) år 1993 och *Alternativ till arbetslöshet* åren 1994-1996. Nivåskillnaden mellan studiestödet och utkomstskyddet för arbetslösa framstod som ett problem i bägge programmen. I praktiken kunde utbildningsmöjligheten erbjudas endast de arbetslösa som kunde välja det lägre studiestödet i stället för utkomstskyddet. Betydligt flera måste överge sina utbildningsplaner, eftersom redan skillnaden mellan studiestödet och grunddagpenningen ofta är så pass stor att den utgör ett faktiskt hinder för att söka sig till utbildning.

Det största hindret för att arbetslösa skall söka sig till frivillig yrkesutbildning är med tanke på utkomstskyddet att nivån på de förmåner som betalas under utbildningstiden är lägre än nivån på utkomstskyddet för arbetslösa. Utöver att antalet personer som söker sig till frivillig utbildning har minskat har förmånernas disproportion också medfört

att studerandena försöker bibehålla sin rätt till arbetslöshetsdagpenning medan de studerar på heltid. För att kunna studera med hjälp av utkomstskyddet för arbetslösa har allt flera valt olika former av kvälls-, distans- och flerformsstudier.

1.3.2. Regeringens beslut

I ett ställningstagande av den 10 september 1995 säger regeringen att som ett led i totalreformen av utkomstskyddet för arbetslösa skall tyngdpunkten i utkomstskyddet förskjutas till sådan verksamhet som förbättrar arbetsskickligheten och arbetsförmågan. Då skall det bl.a. avgöras vilken rätt en arbetslös har att under yrkesutbildningstiden få utkomstskydd som motsvarar arbetslöshetsdagpenning avvägd enligt förtjänsten. Beroende på vilka lösningar som väljs förbättrar reformen av utkomstskyddet under utbildningstiden utkomstskyddet för arbetslösa med 300-500 milj. mk. Ställningstagandet hänför sig till den gällande inkomstuppgörelsen.

I statsrådets principbeslut av den 19 oktober 1995 om de åtgärder som sysselsättningsprogrammet för Finland förutsätter sägs bl.a. att: "Regeringen fortsätter beredningen av en reform av utkomstskyddet för arbetslösa så, att tyngdpunkten före utgången av årtiondet i högre grad än vad man beslutit vid beredningen av reformen av utkomstskyddet för arbetslösa kan förskjutas från passiva till aktiva åtgärder. Vid trepartsförhandlingar avgörs bl.a. på basis av de erfarenheter som man fått av arbetsalternering vilken rätt de som har arbete skall ha att få förtjänstrelaterat utkomstskydd under frivillig yrkesutbildning."

Ställningstaganden som hänför sig till utkomstskyddet inom vuxenutbildningen ingår också i regeringens beslut av den 26 april 1996 och av den 8 maj 1996 om reformen av utkomstskyddet. Det viktigaste innehållet i ställningstagandena är att det skall utredas på vilket sätt den reform som hänför sig till arbetslösas rätt att under yrkesutbildningstiden få utkomstskydd som motsvarar dagpenning avvägd enligt förtjänsten skall fortsätta år 1998.

Statsrådets kansli utnämnde landshövding Kalevi Kivistö och direktör Tuulikki Petäjä-

niemi till utredare med uppgift att före utgången av år 1996 framlägga de förslag och utredningar som regeringen avsåg i sitt beslut av den 8 maj 1995. Promemorian överlämnades till statsrådets kansli den 8 januari 1997. I promemorian föreslogs en tredelad reform:

Den första delen avseende, beslutet för 1997 (utbildningsstöd till långtidsarbetslösa), skall gälla långtidsarbetslösa, utkomstskyddet skall bestämmas på samma sätt som utbildningsstödet för arbetskraftspolitisk vuxenutbildning och utbildningen skall vara frivillig.

I den andra, år 1998, skall de arbetslösas rätt att under den frivilliga utbildningen få utkomstskydd som är på samma nivå som arbetslöshetsdagpenningen på vissa villkor som gäller arbetshistoria, arbetslöshetens varaktighet och fastställandet av utkomstskyddet utvidgas till att gälla också andra arbetslösa än långtidsarbetslösa (stöd till arbetslösa för frivillig utbildning).

I den tredje, år 1998, skall reformen utsträckas också till dem som är studielediga från sitt arbete, dock så att utkomstskyddet då är lägre än nivån på arbetslöshetsdagpenningen (vuxenutbildningsstöd).

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Inledning

Lagförslaget har huvudsakligen utarbetats utgående från utredarnas förslag till modell för år 1997. Utgångsläget är att stödet för frivilliga studier under den första fasen skall riktas till långtidsarbetslösa som haft en befäst ställning på arbetsmarknaden. Utgående från de föreslagna gränsdragningarna har utredningar gjorts dels om målgruppen långtidsarbetslösa, dels om vilket utbildningsutbud som lämpar sig för dem.

2.2. De långtidsarbetslösas bakgrund

Antalet långtidsarbetslösa, deras ålder och utbildningsstruktur samt arbetshistoria har utretts m.h.a. statistikcentralens detaljerade tidsseriematerial över hela befolkningen åren 1987-1995. Målgruppen är de personer vars arbetslöshet uppfyller definitionen på långtidsarbetslöshet i 2 § sysselsättningsförord-

ningen (130/1993) och som i arbetspensions-systemen har en arbetshistoria omfattande 12 år under de senaste 18 åren.

Utgående från statistikcentralens databas över långtidsarbetslösheten kan antalet personer som uppfyllde arbetslöshetsvillkoret år 1995 beräknas till sammanlagt 267 000. Det arbetshistorievillkor som utredarna föreslog, 12 pensionsberättigande år under de föregående 18 åren, kan inte uppskattas direkt utgående från statistikcentralens material, eftersom materialet omfattar endast åren 1987-1995, dvs. 9 år i stället för de 18 år som krävs. På basis av detta material kan uppfyllandet av arbetshistorievillkoret uppskattas så att det kalkylerade arbetshistorievillkoret för de unga var 60 procent och för de andra 50 procent av miximiarbetstiden, i genomsnitt 67 procent, dvs. 12/18. Genom denna metod försöker man beakta att medeltalet för arbetshistorien åren 1987-1995 inte nödvändigtvis beskriver hela den föregående 18 år långa granskningsperioden. För äldre arbetstagare understiger medeltalet för de nio åren den faktiska situationen, eftersom deras arbetshistoria uppenbarligen har varit betydligt längre under de första åren av 1980-talet än på 1990-talet. Å andra sidan innebär medeltalet att de ungas arbetshistoria överskattas, eftersom en del av dem övergick till arbetslivet först under de senaste 18 åren.

Att göra pålitliga bedömningar av arbetshistorien försvåras ytterligare av att de tillgängliga uppgifterna slutar år 1995. I synnerhet när det gäller medelålders och äldre långtidsarbetslösa har den höga arbetslösheten 1995-1997 nästan helt förhindrat kartläggningen av en arbetshistoria som berättigar till arbetspension. På så sätt kan den höga arbetslösheten under de två senaste åren i kombination med en arbetshistoria som av en eller annan orsak varit ofullständig redan före depressionen medföra att villkoret om en tolvårig arbetshistoria inte längre uppfylls under åren 1997/98.

Metoden för att uppskatta arbetshistorien medför att av 267 000 arbetslösa uppfyller 61 200 arbetshistorievillkoret, dvs. 21 procent. Antalet män är 32 900 och kvinnor 28 300. Medelåldern för målgruppen är 49 år. Av dem som är yngre än 40 år beräknas ca 12 400, dvs. 20 procent, uppfylla villkoren. Motsvarande siffra för dem som fyllt 55 år är 20 600, dvs. 34 procent. Målgruppen har en relativt låg utbildningsbakgrund;

31 000 har genomgått bara folk- eller grundskolan. Knappt 20 000 har en lägre examen på mellanstadiet, dvs. en grundläggande yrkesutbildning, eller en yrkeskurs omfattande drygt 400 timmar. Av dessa har 6 800 genomgått det högre mellanstadiet, dvs. institutnivån, och 2 500 har genomgått en högre utbildning. Drygt 1 200 kan förlita sig på studentexamen.

Uppskattningarna om sökandet till frivillig utbildning och ansökan om utbildningsstöd bygger på synnerligen schematiska antaganden, eftersom saknas några tillförlitliga uppgifter om målgruppens vilja att utbilda sig. Vid uppskattningen har man utgått från allmänna resultat av utbildningsundersökningar enligt vilka viljan att utbilda sig avtar med stigande ålder samt att den är större bland kvinnor och högt utbildade. På basis av antagandena beräknas 13 procent av målgruppen ha ett tillräckligt starkt utbildningsmotiv för att söka sig till frivillig utbildning och också tas in vid en läroanstalt.

Med nuvarande förmånsnivåer är långtidsarbetslösa inte speciellt intresserade av att utbilda sig, i synnerhet inte om utslagningen har nått långt. Målgruppen för utbildningsstödet utgörs dock av personer som redan har en flerårig god arbetshistoria bakom sig och vilkas utkomst fortfarande grundar sig på dagpenning avvägd enligt förtjänsten. Nivån på det föreslagna stödet och att stödet inte räknas in i maximitiden för arbetslöshetsdagpenningen kommer uppenbarligen att höja utbildningsmotivationen. I vilken utsträckning målgruppen övergår till utbildning påverkas framför allt av i vilken mån utbildningen antas påverka den framtida samsättningen.

Enligt kalkylerade antaganden söker sig sammanlagt ca 8 000 personer inom målgruppen till utbildning under tiden 1.8.1987-1.8.1998. På basis av utbildningsbakgrunden förefaller det uppskattade utbildningsbehovet att koncentreras till examina på grundnivå eller examina som följer omedelbart efter den samt till yrkesinriktad tilläggsutbildning. Denna grupp omfattar ca 6 000 personer. Omkring 1 500 personer antas välja en utbildning som förutsätter studentexamen eller examen på institutnivå.

Tabell 2: Kalkylerande uppskattningar gällande målgruppens struktur med avseende på långtidsarbetslöshet, arbetshistoria och vilja att utbilda sig, baserad på utbildningsbakgrunden:

| | Uppfyller arbetslöshetsvillkoret antal | Uppfyller arbetshistorievillkoret antal | Villiga att utbildasig % | Villiga att utbilda sig antal |
|---------------------|--|---|--------------------------|-------------------------------|
| Folk-/grundsk. | 123 500 | 31 200 | 9 | 2 800 |
| Lägre mellanstadiet | 89 500 | 19 500 | 15 | 2 900 |
| Högre mellanstadiet | 33 800 | 6 800 | 20 | 1 400 |
| Studentexamen | 8 400 | 1 200 | 26 | 300 |
| Högstadiet | 12 000 | 2 500 | 28 | 700 |
| Sammanlagt | 267 200 | 61 200 | 13 | 8 100 |

2.3. Utbildningsutbudet

Utbildningens struktur, utbildningsutbudet och examenssystemen har utvecklats så att de svarar mot förändringarna i arbetslivet och utbildningsbehovet hos vuxna i enlighet med linjedragningarna i den plan för utvecklande av utbildningen och forskningen som statsrådet fattade beslut om den 21 december 1995. Strävan är att en fjärdedel av utbudet på sådan allmänbildande utbildning, yrkesutbildning och utbildning på högskolenivå som leder till examen och som ges efter grundskolan skall inriktas på grundutbildning och omskolning för vuxna. Utbudet på tilläggsutbildning för vuxna och annan motsvarande utbildning som kompletterar examenssystemet har utvidgats och tyngdpunkten i allt högre grad lagts på långvarig fortbildning. Man har försökt svara mot förändringarna i arbetslivet genom att utveckla arbetsfördelningen mellan grundutbildningen och vuxenutbildningen så, att examina som leder till grundexamen är mera omfattande än tidigare. Till examina har fogats avsnitt med praktik och inläring i arbetet, och de rådgivningstjänster som främjar placering i arbete utvidgas så att de förutom vid universiteten tillhandahålls också vid yrkeshögskolor och yrkesläroanstalter. Grundutbildningen, som blir allt mera omfattande, understryker vuxenutbildningens roll som en utbildningsform som på ett lyhört och smidigt sätt reagerar på förändringarna i arbetslivet och i samhället samt på medborgarnas

bildningsbehov.

I enlighet med principen om frivillighet skall också långtidsarbetslösa vara villiga att delta i samt söka in och antas till den eftersträvade utbildningen. De skall uppfylla urvalskriterierna samt de normer som gäller deltagandet i utbildningen och studieframgången. I fråga om en del av urvalskriterierna kan beaktandet av långtidsarbetslöshet betonas. Med hänsyn till nivån på utbildningen är det dock inte ändamålsenligt att inrätta utbildningsgrupper som är avsedda enbart för långtidsarbetslösa. Att de långtidsarbetslösa skall studera tillsammans med andra studerande utgör en del av sysselsättningsstrategin och av målet att komma ifrån identiteten som arbetslös.

Det utbildningsutbud som lämpar sig för vuxna år 1997 kan indelas i examensinriktad utbildning, tilläggsutbildning som kompletterar examenssystemet och annan vuxenutbildning. De 10 000 tilläggsplatserna för år 1997 som regeringen beslutat om i sitt sysselsättningsprogram den 19 oktober 1995 har inriktats på följande sätt: universiteten 1 500 platser, yrkesutbildningen 4 200 platser och den yrkesinriktade vuxenutbildningen 4 300 platser. Utbildningsplatserna har i samarbete mellan läroanstalterna och länsstyrelserna som en del av det övriga utbildningsutbudet inriktats på olika branscher i enlighet med utvecklingen i fråga om behovet av arbetskraft.

Totalt uppgår utbudet, när det gäller antalet nybörjarplatser inom den utbildning

som leder till en examen som lämpar sig för vuxna, till ca 20 000 år 1997. Av dessa finns 10 000 platser inom utbildning som förbereder för yrkes- eller specialyrkesexamen, 5 500 inom utbildning som leder till examen vid yrkeshögskola och 3 000 inom utbildning som leder till yrkesinriktad grundexamen och examen på institutnivå. Inom utbildning som leder till lägre eller högre högskoleexamen finns 3 000 platser. För studier som syftar till fullgörande av grundskolans eller gymnasiet lärokurs står 1 000 platser till förfogande. Utöver detta styrs uppskattningsvis 5 000 - 6 000 nybörjarplatser avsedda för unga till vuxna varje år.

Utbildningens längd varierar, beroende på examens omfattning och mål samt på i hur stor omfattning tidigare utbildning och arbetserfarenhet räknas till godo, mellan 20-40 studieveckor och två år. Inträdesfordringarna varierar från flexibla eller sådana som förutsätter grundutbildning på grundskolenivå (yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen, specialyrkesexamen, gymnasiestudier) till studentexamen eller examen på institutnivå (yrkeshögskole- eller universitetsexamen). Ansöknings- och antagningsprocessen i fråga om sådan utbildning som leder till en examen är förlagd till vår- och sommarmånaderna, varför en lyckad verkställighet av utbildningsstödet för långtidsarbetslösa förutsätter en antagning i efterhand som kompletterar den huvudsakliga antagningen samt i samråd med läroanstalter planerade separata antagningar som genomförs utöver den gemensamma antagningen. Dessa antagningar har dock inte skapats enbart för de arbetslösa.

Utbudet på nybörjarplatser inom den långvariga (i regel 20-40 studieveckor) vuxenutbildning som kompletterar examenssystemet är uppskattningsvis 10 000 - 12 000 platser per år. Kraven på grundutbildning varierar beroende på nivån på tilläggsutbildningen och de är ofta kursvisa. I regel kan man söka sig till utbildning under hela året.

Med beaktande av utbildningsbakgrunden hos målgruppen långtidsarbetslösa samt de på basis härav fastställda prioriteringsområdena gällande inriktningen av utbildningen och tidtabellsfrågorna, kan det uppskattas att ca 10 000 av de nybörjarplatser för vuxna som leder till eller utgör förberedelse för en examen lämpar sig för de långtidsarbetslösas utbildningsbehov. Av det totala utbudet på

tilläggsutbildning för vuxna, specialiseringsstudier och annan långvarig utbildning ger ca 2 400 platser sådan utbildning som omfattar minst 30 studieveckor och som man kan söka sig till efter att lagen har trätt i kraft.

Att utbildningsutbudet styrs så att det motsvarar efterfrågan på utbildning hos de långtidsarbetslösa tryggas genom att av utbudet insiktas på lämplig utbildning samt genom utnyttjandet av nya skräddarsydda utbildningslösningar. Informationstjänsten samt rådgivnings- och stödtjänsterna inom utbildningsförvaltningen, vid läroanstalterna och inom arbetsförvaltningen kommer att effektiviseras. En lyckad verkställighet förutsätter också en noggrann uppföljning av programmet och förberedelser för särskilda åtgärder, eftersom också andra grupper av vuxna kan söka sig till den lämpliga utbildningen. Förutom effektiveringen av informations- och rådgivningstjänsterna utgör dels uppgörandet av individuella studie- och sysselsättningsplaner som en del av arbetskraftsservicen, dels uppgörandet av individuella undervisningsplaner vid läroanstalterna en viktig del av verkställighetsprogrammet.

2.4. De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att en långtidsarbetslös som har arbetat i lönearbete eller som företagare på arbetsmarknaden i minst 12 års tid skall ha rätt till en förmån på samma nivå som arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd under den tid han deltar i frivillig utbildning som främjar yrkesfärdigheterna. Arbetshistorien för en period omfattande 18 år utreds innan utbildningen kan inleds.

Av personerna i målgruppen saknar mer än 50 procent grundläggande yrkesutbildning, vilket klart korrelerar med arbetslöshetsperiodernas längd. Därför läggs tyngdpunkten inom den utbildning som erbjuds främst på långvarig grundläggande yrkesutbildning och annan utbildning som leder till examen. Utbildningen skall ske på heltid, den skall leda till examen och omfatta minst 20 studieveckor. Det är möjligt att återuppta studier som har avbrutits före arbetslöshetens början och som leder till lägre eller högre högskoleexamen. Det är möjligt att fullgöra grundskolans lärokurs eller slutföra gymnasiet lärokurs, om avsaknaden av des-

sa utgör ett hinder för sysselsättning eller deltagande i yrkesutbildning. I fråga om övrig utbildning framhålls också att utbildningen skall vara tillräckligt omfattande. Yrkesinriktad tilläggsutbildning som omfattar minst 30 studieveckor samt specialiseringsstudier av samma omfattning vid yrkeshögskolor och universitet berättigar till denna förmån.

Förmån kan betalas under högst två år, dock högst till den 31 december 1999. Folkpensionsanstalten och de arbetslöshetskassor som avses i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) sköter beviljandet och utbetalningen av förmånen.

Förmånen finansieras i sin helhet med statsmedel. Finansieringen avviker från finansieringen av både utkomstskyddet för arbetslösa och stödet inom den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen, där det enligt förtjänsten avvägda stödet förutom av staten finansieras också av arbetsgivarna och arbetstagarna.

Det föreslagna systemet skapar bättre ekonomiska möjligheter för långtidsarbetslösa att delta i långvarig, frivillig utbildning som främjar yrkesfärdigheterna och förbättrar deras möjligheter att återvända till arbetsmarknaden.

2.5. Sysselsättningsstöd

När det gäller sysselsättandet enligt sysselsättningslagen (275/1987) och sysselsättningsförordningen har man redan länge försökt kombinera olika åtgärder, t.ex. sysselsättning med hjälp av sysselsättningsstöd och den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen, till s.k. individuella sysselsättningsstigar. Syftet med detta är att på ett bättre sätt än enbart genom sysselsättning med hjälp av sysselsättningsstöd främja permanent sysselsättning av personer. Samma mål hänför sig givetvis till stödjandet av långtidsarbetslösas frivilliga studier.

Det centrala syftet med förslaget är att uppmuntra långtidsarbetslösa som helt saknar yrkesinriktad utbildning att skaffa sig en yrkesinriktad grundexamen. Detta förutsätter i regel två eller tre års heltidsstudier.

Kravet på en arbetshistoria på minst 12 år, som hänför sig till förmånen under utbildningstiden, leder till att det främst är 35 år fyllda och äldre långtidsarbetslösa som kommer att uppfylla villkoren för erhållande av

förmån enligt systemet. Oavsett de osäkerhetsfaktorer som hänför sig till de bedömningar som gjorts om viljan att utbilda sig är det uppenbart att tröskeln för att söka sig till långvarig utbildning är hög, i synnerhet för dem som saknar tidigare yrkesutbildning, om man inte kan vara säker på att utbildningen öppnar omedelbara och konkreta möjligheter till arbete, även om den förmån som betalas ligger på samma nivå som utkomstskyddet för arbetslösa och inte påverkar maximitiden för detta. De anslag som reserverats för det föreslagna stödssystemet skulle då bli oanvända eller i sin helhet styras till dem som skaffar sig vidareutbildning.

Därför har arbetsministeriet berett sig på att sysselsättningsstödet enligt sysselsättningslagen och sysselsättningsförordningen inriktas så, att den som saknat yrkesinriktad utbildning och som har avlagt en yrkesinriktad grundexamen erbjuds möjlighet att arbeta. Sysselsättningsstöd beviljas i situationer då en person efter slutförd utbildning inte på annat sätt kan sysselsättas inom rimlig tid. Om personen själv så önskar, kan stödet på de villkor som anges i sysselsättningsförordningen också beviljas honom själv, t.ex. som stöd för den som ämnar bli företagare.

Beträffande de långtidsarbetslösa är möjligheten till en arbetsplats som ordnas med hjälp av sysselsättningsstöd efter slutförd utbildning också annars i överensstämmelse med det tänkesätt som uppmuntrar till aktivitet: en långtidsarbetslös har om han inte söker sig till utbildning ändå möjlighet till sysselsättning med hjälp av sysselsättningsstöd.

Sysselsättningsstödet genomförs med hjälp av resultatstyrningssystemet inom arbetsförvaltningen, och vid sysselsättningen iaktas de gällande bestämmelserna i sysselsättningslagen och sysselsättningsförordningen. Förfarandet medför således inga författningsändringar och föranleder inget behov av tilläggsanslag.

Enligt det 13 § 5 mom. och det 16 § 9 mom. som temporärt fogats till lagen om utkomstskydd för arbetslösa kan i arbetsvillkoret inom utkomstskyddet inräknas högst 16 veckor sådan utbildning under vilken en person får utbildningsstöd. De temporära bestämmelserna gäller till utgången av år 1998. Eftersom ändringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa gäller temporärt,

samt för undvikande av att förmånerna får en styrande effekt, föreslås i propositionen att bestämmelserna om inräknande av utbildning i arbetsvillkoret i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte skall tillämpas på dem som erhåller utbildningsstöd på basis av denna lag.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Utbildningsstödet

Enligt den bedömning som gjorts på basis av uppgifterna från statistikcentralen samt enligt den definition av långtidsarbetslöshet som finns i sysselsättningsförordningen kommer ca 267 000 personer att uppfylla det arbetslöshetsvillkor som är en förutsättning för erhållande av förmån. Av dem uppfyller på basis av de bedömningsgrunder som använts ca 61 000 villkoret gällande en arbetshistoria om 12 år som berättigar till arbetspension.

Beträffande viljan hos de långtidsarbetslösa som har en lång arbetshistoria att söka sig till utbildning finns endast riktgivande uppskattningar att tillgå. Med tillämpning av resultaten av undersökningar som gjorts i saken uppskattas antalet personer som kommer att delta i utbildning till sammanlagt ca 8 000. Merparten av dem som söker sig till utbildning får utbildningsstöd avvägt enligt förtjänsten, vars storlek är i genomsnitt 260 mk om dagen. Utbildningens längd uppskattas till i genomsnitt 200 arbetsdagar, dvs. nio månader. Enligt lagförslaget kan utbildningen inledas mellan den första augusti 1997 och den 31 juli 1998. Utkomstskydd betalas under maximalt två år, dock så att skyddet betalas högst till utgången av 1999.

För utkomstskyddet för långtidsarbetslösas frivilliga utbildning finns i statsbudgeten för 1997 under moment 33.17.52 300 milj. mk. Regeringen kommer att utvärdera programmets framskridning samt dess kostnader i december 1997.

Utbildningsplatserna

Det uppskattas att 8 000 långtidsarbetslösa

kommer att söka sig till frivillig utbildning från det att lagen trätt i kraft till den 31 juli 1998. Av dem uppskattas 4 000 inleda utbildning år 1997 och 4 000 år 1998. Uppskattningsvis 1 500 fortsätter sin utbildning år 1999, och en del fortsätter utan utbildningsstöd enligt den föreslagna lagen ännu år 2000. Priset för en studieplats för ett år har uppskattats till i genomsnitt 28 000 mk. Av detta är statens andel 57 procent och återstoden kommunernas och övriga huvudmäns andel. Utbudet på lämplig utbildning, som åren 1997-1999 i enlighet med statsrådets sysselsättningsprogram av 19.10.1995 har ökat med ca 10 000 utbildningsplatser per år, får också användas för frivillig utbildning för långtidsarbetslösa. För finansieringen av de nämnda utbildningsplatserna har i statsbudgeten för 1997 reserverats 337 milj. mk under undervisningsministeriets huvudtitel.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

I organisatoriskt hänseende har propositionen verkningar för läroanstalterna, arbetskraftsbyråerna och utbetalarna av förmån. Läroanstalterna gör upp individuella undervisningsplaner. Uppföljningen av reformen och bedömningen av resultaten förutsätter rapportering av läroanstalterna. Arbetskraftsbyråerna gör upp sysselsättningsplaner för arbetslösa. Arbetskraftsbyrån skall undersöka om en person är långtidsarbetslös och fastställa om utbildningen uppfyller kraven för erhållande av förmån. Arbetskraftsbyrån skall underrätta den som betalar förmån om de ifrågavarande villkoren är uppfyllda. Genomförandet av reformen förutsätter ett intensivare samarbete mellan läroanstalterna och arbetskraftsbyråerna.

Den som betalar ut förmånen undersöker den arbetshistoria som är en allmän förutsättning för erhållande av stöd. Arbetshistorien kontrolleras i pensionsregistren. Tillsynen över utbetalningen av förmånerna förutsätter också utbyte av information mellan betalarna och läroanstalterna.

Propositionen förutsätter ingen ökning av personalresurserna.

4. Beredningen av propositionen

Reformen har beretts av en särskild ministergrupp som tillsattes den 22 januari 1997. Ministergruppen har hört arbetsmarknadsparterna i frågan.

Tjänstemannaberedningen har skett i samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet, undervisningsministeriet och arbetsministeriet.

Saken har behandlats i vuxenutbildningsrådet och i arbetskraftspolitiska delegationen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lagen om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* I paragrafen definieras lagens tillämpningsområde. Rätt till förmån enligt lagen har personer bosatta i Finland. Som förmån enligt den föreslagna lagen kan betalas antingen arbetsmarknadsstöd eller utbildningsstöd. I frågor som gäller arbetsmarknadsstöd avses med en person som är bosatt i Finland den som enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) är stadigvarande bosatt i Finland. I fråga om utbildningsstödet tillämpas definitionen enligt lagen om hemkommun (201/1994), som i sak har samma innehåll.

2 §. *Verkställighet.* I fråga om grunderna för bestämmandet av stödet under utbildningstiden tillämpas lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning och lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993). Därför ankommer verkställigheten och övervakningen av stödet under utbildningstiden på arbetsministeriet. Det föreslås att Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna skall sköta beviljandet och utbetalningen av stödet. Dessa inrättningar sköter också utbetalningen av de studiesociala förmånerna inom den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen. Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde, varför övervakningen och ledningen av dem också i fråga om betalning av stödet under utbildningstiden ankommer på social- och hälsovårdsministeriet. Social- och hälsovårdsministeriet kan meddela inrättningarna i fråga behövliga bestämmelser om beviljandet och utbetalningen av stödet, på samma sätt som när det gäller förmånerna enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Undervisningsministeriet ansvarar i egenskap av högsta myndighet för den frivilliga utbildningen samt dess förvaltning. Ansvaret för finansieringen och anordnandet av utbildningen ankommer således på undervisningsministeriet.

3 §. *Stödet under frivilliga studier.* En stu-

derande har under utbildningstiden rätt till utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller till arbetsmarknadsstöd enligt vad som i lagen om arbetsmarknadsstöd bestäms om rätten för den som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

Utbildningsstödet betalas antingen som grundstöd eller förtjänststöd.

Enligt 21 §, 25 § 3 mom. och 26 § 2 mom. lagen om arbetsmarknadsstöd tillämpas på arbetsmarknadsstödet för den som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning inte bestämmelserna om de tider som avses i 21 § i nämnda lag då ersättning inte betalas, behovsprövning eller partiellt stöd till en person som bor i sina föräldrars hushåll. Enligt förslaget skall begränsningarna inte tillämpas på arbetsmarknadsstöd som betalas med stöd av denna lag. Rätten till stöd bestäms således enligt samma grunder som för den som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, och stödet kan betalas till det fulla beloppet under utbildningstiden.

Till utbildningsstödet och arbetsmarknadsstödet hänför sig också barnförhöjningar. Till studerandena betalas enligt 2 mom. däremot inte ersättning för uppehälle eller inkvartering, och eventuella kostnader i anslutning till elevantagning ersätts inte. Stödet motsvarar således det utkomstskydd som en person är berättigad till vid arbetslöshet.

4 §. *Allmänna förutsättningar för erhållande av stöd.* Stödet betalas för utbildningstiden. Enligt 1 mom. är beviljandet av stöd förknippat med inledande av utbildning. I 5 och 6 § bestäms om definitionen av utbildning som främjar yrkesfärdigheterna och studier på heltid. I enlighet med principen om frivillighet skall den stödberättigade ha sökt in och blivit antagen till den eftersträvide utbildningen. Dessutom skall han uppfylla de villkor som gäller deltagande och framgång i studierna. Till stöd skall också den vara berättigad som på heltid återupptar sådana studier som främjar yrkesfärdigheterna och som han avbrutit före arbetslösheten. Avsikten med bestämmelsen är att möjliggöra slutförandet av studier som avbrutits före arbetslöshetens början. En studerande som för sina studier har erhållit någon annan

förmån eller som har studerat på deltid med hjälp av utkomstskydd för arbetslösa och som avbryter sina studier för att eventuellt få en bättre förmån, har inte rätt till stöd.

Enligt 2 mom. skall alla de allmänna förutsättningarna för erhållande av stöd föreliggande vid den tidpunkten när studierna inleds. Förutsättningar skall tillämpas i fråga om definitionen av långtidsarbetslöshet. Med långtidsarbetslös avses då en person som utan avbrott har varit arbetslös arbetssökande vid en Arbetskraftsbyrå i 12 månader. Som långtidsarbetslös betraktas dessutom den som under flera arbetslöshetsperioder har varit arbetssökande i sammanlagt minst 12 månader och som på basis av hur länge arbetslösheten totalt har varat kan jämföras med en person som har varit arbetslös arbetssökande utan avbrott i 12 månader. Enligt förslaget 10 § undersöker Arbetskraftsbyrån om kriterierna för långtidsarbetslöshet är uppfyllda. Att söka sig till utbildning kan således vara ett alternativ till sådant arbete med sysselsättningsstöd som ordnas på basis av långtidsarbetslöshet.

Enligt 2 mom. 3 punkten är en allmän förutsättning för erhållande av stöd dessutom att sökanden har arbetat på arbetsmarknaden under sammanlagt 12 av de senaste 18 åren innan utbildningen inleds. Enligt bestämmelsen är en förutsättning att sökanden har intjänat sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961) eller annan med den jämförbara pension som grundar sig på arbets- eller tjänsteförhållande under nämnda tid. När den nämnda arbetstiden om 12 år räknas ut beaktas således allt förvärvsarbete som omfattas av arbetspensionslagarna, på samma sätt som i lagen om pension för arbetstagare bestäms om deltidspension eller arbetslöshetspension. Således beaktas också förvärvsarbete som omfattas av den offentliga sektorns pensionslagar och företagsverksamhet som avses i lagarna om pension för företagare. Den arbetshistoria som krävs skall den

som ansöker om stöd påvisa genom intyg från pensionsskyddscentralen och, vid behov, från statskontoret eller Kommunernas pensionsförsäkring.

5 §. *Utbildning som främjar yrkesfärdigheterna.* Som utbildning som berättigar till utbildningsstöd för långtidsarbetslösa betraktas utbildning på heltid som omfattar minst 20 studieveckor och som ordnas vid en läroanstalt som står under offentlig tillsyn, då utbildningen leder till yrkesinriktad grundexamen, examen på institutnivå eller yrkeshögskoleexamen, eller utgör förberedelse för yrkes- eller specialyrkesexamen som avläggs som fristående examen.

Likaså berättigar sådana studier på heltid av motsvarande omfattning på basis av tidigare avbrutna högskolestudier som en långtidsarbetslös bedriver i syfte att avlägga samma lägre eller högre högskoleexamen till utbildningsstöd.

Som utbildning som berättigar till utbildningsstöd för långtidsarbetslösa anses också studier som syftar till fullgörande av grundskolans lärokurs eller slutförande av tidigare påbörjade gymnasiestudier i syfte att avhjälpa sådana brister i allmänbildande utbildning som utgör ett hinder för sysselsättning eller yrkesutbildning, då dessa studier är av motsvarande omfattning och bedrivs på heltid. Utbildningsbehovet fastställs i en sysselsättningsplan enligt 17 § sysselsättningslagen som Arbetskraftsbyrån gör upp tillsammans med sin klient.

Som utbildning som främjar långtidsarbetslösas yrkesfärdigheter och som berättigar till utbildningsstöd anses också sådan tilläggsutbildning för vuxna som omfattar minst 30 studieveckor samt specialiseringsstudier av motsvarande omfattning som ordnas vid universitet och yrkeshögskolor.

Ovan definierad utbildning kan ordnas vid yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscenter för vuxna, särskilda yrkesläroanstalter, yrkeshögskolor, universitet, gymnasier, musikläroanstalter, idrottsutbildningscenter, folkhögskolor, medborgarinstitut, studiecentraler och sommaruniversitet. Det årliga utbudet av utbildning som leder till en examen uppskattas till 20 000 nybörjarplatser. Det årliga utbudet av utbildning som ordnas i form av specialiseringsstudier och tilläggsutbildning är 2 000 - 2 500 nybörjarplatser.

De långtidsarbetslösa har stor möjlighet att välja bland de utbildningsalternativ för vilka stöd betalas samt att söka sig till det alternativ som bäst ökar deras egna färdigheter. Lagens mest centrala syfte är dock att öka möjligheterna för dem som helt saknar yrkesinriktad utbildning att skaffa sig en yrkesinriktad grundexamen. Dessutom är det fråga om en såväl tidsmässigt som till ett visst slag av arbetslösa begränsad fas i ett system om vars fortsättning regeringen senare kommer att avlåta separata propositioner. Därför begränsas rätten till stöd till utbildning som sker i en följd så som anges i 1 mom.

En långtidsarbetslös kan frivilligt söka sig till utbildning som berättigar till utbildningsstöd från och med den tidpunkt då lagen träder i kraft till den 31 juli 1998. På grund av de utsatta tiderna i fråga om arrangemanget är avsikten att genom att effektivera informations- och rådgivningstjänsterna samt genom att tidsmässigt inrikta urvalet av studerande och grunderna för detta aktivt försöka bidra till att långtidsarbetslösa söker sig och antas till frivillig utbildning i enlighet med de uppställda målen.

6 §. *Utbildning på heltid.* Studier på deltid utgör inget hinder för erhållande av arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd som betalas på basis av arbetslöshet. Som studier på deltid betraktas studier i fråga om vilka deltagandet inte hindrar mottagande av heltidsarbete. I paragrafen föreslås att gränsdragningen mellan studier på heltid och studier på deltid sker enligt de principer som blivit vedertagna vid tillämpningen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Som utbildning som sker på heltid betraktas utbildning som förutsätter att den studerande på heltid koncentrerar sig på studierna. Som sådana studier betraktas studier på dagtid vid gymnasium, folkhögskola och yrkesläroanstalt (inbegripet den yrkesutbildning som ges vid idrottsutbildningscentrerna och musikläroanstalterna) samt studier som syftar till avläggande av högskoleexamen.

Med tanke på den utbildning som ordnas i form av flerformsstudier och på bedömningen av när yrkesinriktad tilläggsutbildning sker på heltid är det dessutom nödvändigt att bestämma om grunderna för när studier skall anses ske på heltid. Enligt propositionen anses utbildningen ske på heltid om arbetsmängden enligt läroanstaltens fastställda utbildningsplan uppgår till i genomsnitt 25

undervisningstimmar i veckan eller tre studieveckor i månaden. Definitionen överensstämmer med principerna i lagstiftningen om studiestöd.

7 §. *Tid som berättigar till stöd.* Stöd betalas under utbildningstiden i högst två år. Stöd betalas dock högst till utgången av 1999. Den tid som berättigar till stöd motsvarar den tid under vilken vuxenstudiepenning betalas. Om utbildningen varar längre tryggas utkomsten genom studiestöd.

Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om arbetsmarknadsstöd har en heltidsstuderande inte rätt till arbetslöshetsförmåner under ferieperioder. Då det inte heller annars är ändamålsenligt att studerande under läroanstalternas ferieperioder överförs från ett utkomstskyddssystem till ett annat och detta inte heller uppmuntrar till studier, betalas stöd, på samma sätt som i fråga om studerande som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, också för ferieperioder under utbildningstiden. På motsvarande sätt inräknas ferieperioderna i den maximitid för vilken stöd betalas.

8 §. *Studerandenas skyldigheter.* I paragrafen föreslås bestämmelser om skyldighet för studerandena att delta i utbildningen samt om när utbildningen skall anses ha avbrutits.

En studerande har rätt att i enlighet med den föreslagna lagen under utbildningstiden få stöd på samma nivå som arbetslöshetsdagpenning i två års tid utan att stödet inverkar på den arbetslöshetsdagpenningssperiod om 500 dagar som avses i 26 § 1 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Därför föreslås att en förutsättning för att stöd skall betalas är att studeranden också regelbundet deltar i utbildningen och att han har framgång i sina studier. Om en studerande inte deltar i utbildningen, avbryter andra läroanstalter än högskolor utbildningen, varvid också utbetalningen av stödet upphör.

I 3 mom. finns en grundläggande bestämmelse om när utbildningen skall anses ha avbrutits. Om en studerande är frånvarande från utbildningen enligt utbildnings- eller undervisningsplanen eller om han annars försummar studierna i så väsentlig mån att det är uppenbart att han inte kan klara av studierna på ett godtagbart sätt, skall läroanstalten betrakta utbildningen som avbruten. Det avgörande är om studeranden trots eventuell frånvaro kan klara av studierna, inte frånvaron i sig. På grund av de olika utbild-

ningsformernas särdrag och de olika sätten för anordnandet av utbildningen kan det inte genom allmänna regler fastställas när utbildningen i respektive fall skall anses ha avbrutits. Eftersom det i de bestämmelser som gäller läroanstalterna under offentlig tillsyn och i deras ordningsstadgor finns föreskrifter som gäller studerandenas skyldigheter, skall dessa givetvis också tillämpas på de studerande som avses i denna proposition.

Vid högskolorna är studierätten i princip evig. Försummande av studierna leder således inte till att utbildningen avbryts genom läroanstaltens försorg. Avsikten är att studiestödsnämnden vid högskolan skall tillställa arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten ett utlåtande om studieframgången. Om förfaringsätten i anslutning till avgivandet av utlåtandet och om när studieframgången skall anses tillräcklig bestäms i fråga om högskolestudier genom förordning.

9—11 §. *Studerandens skyldighet att lämna uppgifter. Arbetskraftsbyråns skyldighet att lämna uppgifter. Läroanstaltens skyldighet att lämna uppgifter.* I paragraferna föreslås bestämmelser om skyldigheten att lämna uppgifter. De som betalar stöd under utbildningstiden måste få kännedom om sådana förändringar i utbildningsförhållandena som inverkar på utbetalningen. Därför föreslås det bestämmelser om skyldighet för såväl studerandena som arbetskraftsbyråerna och läroanstalterna att lämna uppgifter.

Enligt lagförslagets 9 § skall en studerande lämna den som betalar stödet under utbildningstiden upplysningar om de inkomster som inverkar på stödets storlek och om förändringar i dessa samt lämna andra uppgifter som behövs för utbetalningen av stödet. Studeranden skall till sin ansökan foga ett av läroanstalten bestyrkt intyg över att utbildning inleds. En studerande skall också på förhand underrätta den som betalar stödet om att utbildningen avbryts.

En studerande skall informera arbetskraftsbyrån om att utbildning inletts samt om utbildningens omfattning och innehåll. Enligt lagens 10 § skall arbetskraftsbyrån underrätta den som betalar stöd om att utbildning inletts samt om huruvida det är fråga om sådan i 5 § avsedd utbildning som främjar yrkesfärdigheterna. Arbetskraftsbyrån skall också underrätta betalaren om utbildningen sker på heltid eller inte, om den som söker stöd är arbetslös arbetssökande vid en ar-

betskraftsbyrå när utbildningen inleds, om han är en sådan långtidsarbetslös som avses i 2 § sysselsättningsförordningen och om han har börjat bedriva företagsverksamhet på heltid.

Läroanstalten skall underrätta arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten om studerande som avbryter utbildningen eller vilkas utbildning man har beslutat avbryta. För detta ändamål skall den som betalar stöd i form av massutlämnande tillställa läroanstalten uppgifter om de studerandes namn och personbeteckningar som har beviljats stöd för studier vid läroanstalten i fråga.

Inom systemet med arbetsmarknadsstöd är arbetskraftskommissionens eller arbetskraftsbyråns utlåtande om huruvida de arbetskraftspolitiska förutsättningarna är uppfyllda eller inte bindande för folkpensionsanstalten. Det föreslås att samma princip skall gälla i fråga om utlåtanden som avges med stöd av den föreslagna lagen.

12 §. *Tillämpning av lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning och lagen om arbetsmarknadsstöd.* På utbildningsstöd som beviljas enligt den föreslagna lagen tillämpas vad som i 15 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning bestäms om rätten till utbildningsstöd samt bestämmelserna om fastställande av fullt utbildningsstöd, sänkt utbildningsstöd och inskränkningar i rätten till utbildningsstöd. Bestämmelserna om ansökan om stöd, beslut om beviljande, förvägrande eller återkrav av stöd, ändringssökande, betalning, indrivning av utbildningsstöd i vissa fall samt utmätning och återkrav av stöd i lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning skall, liksom bestämmelserna om rätt att få uppgifter i 31 §, bestämmelserna om tillämpning av lagen om utkomtskydd för arbetslösa i 32 § och bestämmelserna om föreskrifter och anvisningar om studiesociala förmåner i 33 § i nämnda lag skall tillämpas på stöd som betalas med stöd av den föreslagna lagen.

I 3 § 1 mom. föreslås att de grundläggande förutsättningarna för erhållande av stöd under utbildningstiden för en person som omfattas av systemet med arbetsmarknadsstöd skall vara desamma som vad som tillämpas i fråga om rätten för den som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning med stöd av lagen om arbetsmarknadsstöd. I 2 mom. i den föreslagna paragrafen skall det föreskrivas att bestämmelserna i lagen om

arbetsmarknadsstöd skall tillämpas på stöd och frågor som gäller stöd, såsom på ansökan om, beviljande och utbetalning av stöd, beaktande av en persons övriga inkomster, ändringsökande och återkrav.

13 §. *Finansieringen av stödet.* Förmånen finansieras i sin helhet av statsmedel med medel som under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel i statsbudgeten reserverats för ändamålet. För täckande av utgifterna för stödet skall staten betala förskott till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna. Genom förordning bestäms närmare om förskottsförfarandet och betalningen av den statliga finansieringen. De utgifter för förvaltningen som verkställigheten medför hänförs till Folkpensionsanstaltens och arbetslöshetskassornas förvaltningskostnader, och för dem betalas inte statens eller centralkassans för arbetslöshetskassorna andel.

14 §. *Tillämpningen av hänvisningsbestämmelser på annat ställe i lag.* Det föreslås att på stödet i övrigt skall tillämpas samma bestämmelser som på utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning. Paragrafen innehåller en allmän hänvisningsbestämmelse gällande detta. Därför berättigar sådan tid för vilken stöd betalas t.ex. till sådana arbetspensionstillägg som avses i arbetspensionslagarna. De dagar för vilka stöd har betalats avbryter inte den återstående tid som avses i pensionslagarna, dvs. de beaktas inte när den s.k. efterkarenstiden om 360 dagar efter arbetsförhållandets upphörande räknas ut. Också i övrigt skall stödet samordnas på samma sätt som utbildningsstödet inom den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen. På motsvarande sätt skall med stöd av hänvisningsbestämmelsen de bestämmelser om arbetsmarknadsstödet som finns på annat ställe i lagstiftningen tillämpas, om det stöd som avses i den föreslagna lagen har betalats i form av arbetsmarknadsstöd.

Enligt den bestämmelse som föreslås bli intagen i 2 mom. skall den tid för vilken stöd har betalats inte inräknas i det arbetsvillkor som är en förutsättning för grunddagpenning eller dagpenning avvägd enligt förtjänsten inom utkomtskyddet för arbetslösa.

15 §. *Bemyndigande att utfärda förordning.* Det föreslås att närmare bestämmelser om verkställigheten vid behov skall meddelas genom förordning.

16 §. *Ikraftträdande.* Paragrafen innehåller

en bestämmelse om ikraftträdandet. I 14 § 2 mom. föreskrivs att utbildning enligt lagen inte skall inräknas i det arbetsvillkor som avses i 13 § 5 mom. och 16 § 9 mom. lagen om utkomtskydd för arbetslösa. De ifrågasvarande bestämmelserna i lagen om utkomtskydd för arbetslösa gäller temporärt till utgången av 1998.

Lagen skall tillämpas på utbildning som börjar efter att den trätt i kraft. Lagen kan således tillämpas även om den som ansöker stöd skulle ha blivit antagen till utbildning redan före ikraftträdandet, förutsatt att utbildningen inleds först sedan lagen har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

1.2. Lagen om studiestöd

6 §. *Begränsningar i fråga om studiestödet.* Det föreslås att till paragrafen fogas en ny 14 punkt, där det bestäms att stöd under utbildningstiden enligt lagen om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier är en förmån som utgör ett hinder för erhållande av studiestöd. Samtidigt bör i 12 och 13 punkten göras de tekniska ändringar som föranleds av att 14 punkten fogas till paragrafen.

2. Närmare bestämmelser

Den förordning som kommer att utfärdas med stöd av den föreslagna lagen om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier skall innehålla kompletterande bestämmelser om fastställandet av studieframgången samt om förskottsförfarandet vid finansieringen, betalningen av den statliga finansieringen och betalningsförfarandet. Likaså bestämmelser om arbetsfördelningen mellan arbetskraftskommissionen och arbetskraftsbyrån vid avgivandet av bindande utlåtanden om huruvida förutsättningarna för erhållande av arbetsmarknadsstöd är uppfyllda eller inte utfärdas genom förordning.

Arbetsministeriet skall meddela anvisningar om arbetskraftsbyråernas uppgifter vid utbetalningen av förmånen. Social- och hälsovårdsministeriet skall meddela allmänna bestämmelser om förfarandet vid beviljande och utbetalning av förmån. Folkpensionsanstalten skall meddela de underlydande byråerna närmare anvisningar om förfarandet vid

utbetalningen av förmån. Undervisningsministeriet skall meddela anvisningar om urvalsförfarandet och inriktningen av utbildningen.

trätt i kraft och senast den 31 juli 1998.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 1997. Den nya lagstiftningen skall tillämpas på utbildning som börjar efter att lagarna har

1.

Lag

om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studier

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Enligt denna lag tryggas utkomsten för en långtidsarbetslös som är bosatt i Finland. En förutsättning för att utkomsten skall tryggas är att den som varit arbetslös söker sig till frivillig utbildning som främjar hans yrkesfärdigheter. Utkomsten tryggas genom stöd som betalas under utbildningstiden.

2 §

Verkställighet

Utbildning enligt denna lag anordnas inom undervisningsministeriets förvaltningsområde. Arbetsministeriet leder och övervakar verkställigheten av stödet under utbildningstiden. Social- och hälsovårdsministeriet övervakar det förfaranden som iakttas vid beviljande och utbetalning av stöd.

Folkpensionsanstalten och de arbetslöshetskassor som avses i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) sköter beviljandet och utbetalningen av stödet under utbildningstiden.

3 §

Stödet under frivilliga studier

En studerande har under utbildningstiden

rätt till utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990) och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller till arbetsmarknadsstöd enligt vad som i lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993) eller med stöd av den bestäms om rätten för den som deltar i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, om något annat inte bestäms i denna lag eller med stöd av den.

En studerande har inte rätt till de förmåner som avses i 17 eller 27 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller i 10 § 2 mom. lagen om arbetsmarknadsstöd.

4 §

Allmänna förutsättningar för erhållande av stöd

Rätt till stöd enligt 3 § har den som påbörjar sådan utbildning på heltid som främjar hans yrkesfärdigheter. Rätt till stöd har också den som på heltid återupptar sådana studier som främjar yrkesfärdigheterna och som avbrutits innan han blev arbetslös.

Förutsättningar för erhållande av stöd är dessutom att sökanden när utbildningen inleds är

1) arbetslös arbetssökande vid en arbetskraftsbyrå,

2) en sådan långtidsarbetslös som avses i sysselsättningslagen (275/1987) och i de bestämmelser som utfärdats med stöd av

den, och att han

3) under sammanlagt minst 12 av de omedelbart föregående 18 åren har intjänat sådan grundpension som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961) eller annan med den jämförbar pension som grundar sig på arbets- eller tjänsteförhållande, varvid den tid under vilken pension har intjänats på basis av arbetsförtjänster som erhållits i sådana arbetsförhållanden som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/1962) räknas så som bestäms i 4 § 6 mom. i nämnda lag.

Angående valet av studerande gäller vad som särskilt bestäms om detta.

5 §

Utbildning som främjar yrkesfärdigheterna

Som utbildning som främjar yrkesfärdigheterna betraktas utbildning som omfattar minst 20 studieveckor i en följd och som ordnas vid en läroanstalt under offentlig tillsyn, då utbildningen

1) leder till yrkesinriktad grundexamen, examen på institutnivå eller yrkeshögskoleexamen,

2) utgör förberedelse för yrkes- eller specialyrkesexamen eller yrkesinriktad grundexamen som avläggs som fristående examen, eller,

3) när det gäller den som tidigare har siktat in sig på lägre eller högre högskoleexamen men som har avbrutit dessa studier före sin arbetslöshet enligt 4 § 1 mom., leder till samma examen.

Om avsaknad av allmänbildande utbildning utgör ett hinder för sysselsättning eller deltagande i yrkesutbildning och behovet av utbildning fastställts i en sådan sysselsättningsplan som avses i 17 § sysselsättningslagen, jämställs fullgörandet av grundskolans lärokurs eller slutförandet av gymnasiet lärokurs med utbildning enligt 1 mom.

Som utbildning som främjar yrkesfärdigheterna betraktas också sådan tilläggsutbildning som omfattar minst 30 studieveckor och som avses i lagen om finansiering av yrkesinriktad tilläggsutbildning (1138/1996) samt specialiseringsstudier av motsvarande omfattning som ordnas vid yrkeshögskolor och universitet.

6 §

Utbildning på heltid

Som utbildning på heltid anses dagstudier vid yrkesläroanstalter, gymnasier eller folkhögskolor samt studier som bedrivs för avläggande av högskoleexamen.

Annan utbildning betraktas som utbildning på heltid, om arbetsmängden enligt utbildnings- eller undervisningsplanen uppgår till i genomsnitt minst 25 undervisningstimmar i veckan eller tre studieveckor i månaden.

7 §

Tid som berättigar till stöd

Stöd enligt denna lag betalas under utbildningstiden i högst två år. Stöd betalas dock inte för tiden efter den 31 december 1999.

Stöd betalas också för ferieperioder under utbildningstiden.

8 §

Studerandenas skyldigheter

En studerande skall regelbundet delta i utbildningen enligt utbildnings- eller undervisningsplanen.

För att behålla rätten till stöd skall studeranden ha framgång i sina studier. Genom förordning bestäms om när framgången i studier vid högskola skall anses tillräcklig.

Om en studerande har varit frånvarande från utbildningen enligt utbildnings- eller undervisningsplanen så att det är uppenbart att han inte kan klara av studierna enligt planen på godtagbart sätt eller om han annars väsentligen har försummat studierna, skall utbildningen anses ha blivit avbruten.

9 §

Studerandens skyldighet att lämna uppgifter

En studerande skall lämna den som betalar stödet upplysningar om de inkomster och förändringar som inverkar på stödets storlek och om när utbildningen inleds och avbryts och andra uppgifter som behövs för utbetalningen av stödet.

Studeranden skall för Arbetskraftsbyrån förete utredning om att utbildning inleds

samt om utbildningens omfattning och innehåll.

10 §

Arbetskraftsbyråns skyldighet att lämna uppgifter

Arbetskraftsbyrån skall lämna den som betalar stöd upplysningar om dem som inlett utbildning och om huruvida villkoren enligt 4 § 1 mom., 4 § 2 mom. 1 och 2 punkten, 5 och 6 § är uppfyllda samt lämna de uppgifter som avses i 21 § 3 mom. lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

I frågor som gäller arbetsmarknadsstöd tillämpas på uppgifterna vad som i 3 § 3 mom. lagen om arbetsmarknadsstöd och med stöd av det samt i 34 § i nämnda lag bestäms om arbetskraftspolitiska utlåtan.

11 §

Läroanstaltens skyldighet att lämna uppgifter

En läroanstalt skall utan dröjsmål underätta den som betalar stödet om att utbildningen har avslutats eller avbrutits. Studeranden skall innan betalaren underrättas ges tillfälle att inkomma med en utredning i saken.

För fullgörande av skyldigheten enligt 1 mom. tillställer arbetslöshetskassan och Folkpensionsanstalten läroanstalten i form av massutlämnande uppgifter om de studerandes namn och personbeteckningar som har beviljats utbildnings- eller arbetsmarknadsstöd med stöd av denna lag.

12 §

Tillämpning av lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning och lagen om arbetsmarknadsstöd

Om något annat inte följer av denna lag tillämpas på stöd, frågor som gäller stöd och ändringssökande vad som i 2 § samt 5 och 6 kap. lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning bestäms om utbildningsstöd och om frågor som gäller utbildningsstöd samt vad som i lagen om arbetsmarknadsstöd bestäms om arbetsmarknadsstöd och om frågor som gäller arbetsmarknadsstöd. Vad som i 31 §

lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning bestäms om utbildningsproducenter gäller också läroanstalter.

13 §

Finansieringen av stödet

Stödet betalas av statsmedel med de medel som i statsbudgeten anvisats för ändamålet.

De utgifter för förvaltningen som Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna åsamkas av den verksamhet som avses i denna lag skall hänföras till deras egna förvaltningskostnader.

Staten skall betala förskott till Folkpensionsanstalten och arbetslöshetskassorna i fråga.

Om betalningen av den statliga finansieringen och förskott samt om förfarandet vid betalningen bestäms genom förordning.

14 §

Tillämpningen av hänvisningsbestämmelser på annat ställe i lag

Om det på annat ställe i lag eller i bestämmelser som meddelats med stöd av lag hänvisas till utbildningsstöd eller förtjänststöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller till arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd, skall hänvisningen anses avse stöd enligt denna lag, om något annat inte följer av denna lag.

Vad som i 13 § 5 mom. och 16 § 9 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa bestäms om inräknande av utbildning i arbetsvillkoret skall inte tillämpas på stöd som har betalats med stöd av denna lag.

15 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag meddelas vid behov genom förordning.

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1997. Bestämmelserna i 14 § 2 mom. gäller

till utgången av 1998.

Lagen tillämpas på utbildning som börjar efter att lagen har trätt i kraft och senast den 31 juli 1998.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 6 § lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 6 § 12 och 13 punkten, sådana
 de lyder i lag 1665/1995, samt
fogas till 6 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1665/1995 och i lag 1133/1996,
 en ny 14 punkt som följer:

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

12) från en främmande stat får studiestöd
 som beviljas den som bor stadigvarande i
 landet,

13) får alterneringsersättning enligt lagen

om försök med alterneringsledighet
 (1663/95), eller

14) får sådant stöd under utbildningstiden
 som avses i lagen om stödjande av långtids-
 arbetslösas frivilliga studier (/1997).

Denna lag träder i kraft den 1 augusti
 1997.

Åtgärder som verkställigheten av lagen
 förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 11 april 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Arbetsminister *Liisa Jaakonsaari*

2.

Lag**om ändring av 6 § lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 6 § 12 och 13 punkten, sådana
 de lyder i lag 1665/1995, samt
fogas till 6 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1665/1995 och i lag 1133/1996,
 en ny 14 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

12) från en främmande stat får studiestöd
 som beviljas den som bor stadigvarande i
 landet; *eller*

13) får alterneringsersättning enligt lagen
 om försök med alterneringsledighet
 (1663/95).

12) från en främmande stat får studiestöd
 som beviljas den som bor stadigvarande i
 landet;

13) får alterneringsersättning enligt lagen
 om försök med alterneringsledighet
 (1663/95); *eller*

(14) får sådant stöd under utbildningstiden
 som avses i lagen om stödjande av långtids-
 arbetslösas frivilliga studier (/1997).

*Denna lag träder i kraft den 1 augusti
 1997.*

*Åtgärder som verkställigheten av lagen
 förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.*

